

ОДЗИВИ ЧИТАЛАЦА

Пуковник СТАНКО ЈЕЛАЧИН

ОСВРТ НА ЧЛАНАК „АРТИЉЕРИЈА У ОДБРАНИ НА ШИРОКОМ ФРОНТУ“

У „Војном делу“ бр. 6/1950 изашао је чланак под насловом „Артиљерија у одбрани на широком фронту“ у коме аутор износи своје мишљење о најцелисходнијој употреби и груписању артиљерије на широком фронту. Пошто је ово питање од веома великог значаја у теориском погледу, а и због тога што је то једно од актуелних питања са којим се сусрећемо у нашој свакодневној пракси, покушаћемо да изнесемо и своје мишљење, јер се не слажемо у потпуности са поставкама изнетим у поменутом чланку.

Наше неслагање са аутором поменутог чланка заснива се не само на општеважећим теориским начелима о груписању и начину командовања артиљеријом у борби (која су кроз дугогодишњу ратну праксу добила своју потпуну потврду, а од којих је писац донекле отступио, ослањајући се на круту централизацију у командовању артиљеријом) него и на наша искуства из ратова за ослобођење и Народноослободилачког рата, у којима је била редовна појава, да се са мало артиљерије бранио широки фронт.

Пре свега, аутор прилази решењу овог питања полазећи од општих начела о груписању артиљерије, која су код нас само донекле усвојена, али још не потпуно рашчишћена. Недовољна еластичност и тешкоће у примени досадашњег начина груписања артиљерије долази до пуног изражаја баш при одбрани на широком фронту и када се не располаже са довољно техничких средстава. Наиме, постојеће начело да свака општевојна јединица, почев од стрељачког пука па навише, треба да има своју одговарајућу артиљериску групу (ПАГ, ДАГ, КАГ, ААГ), прихватљиво је и могуће у нормалним условима и када се располаже потребним средствима. У свим осталим случајевима наилази се на веће тешкоће које ометају правилно искоришћавање артиљерије, јер се не зна тачно у чијим је рукама употреба артиљерије, а у чијим употреба и управа ватром.

Да би се бар донекле решило то питање покушава се, као што чини и писац чланка, да се у једну групу споје неколико артиљериских група, које по свом карактеру извршавају различите ватрене задатке. Ми, начелно, немамо ништа против тога да се неке групе укину, с обзиром на састав и јачину артиљерије, али смо против тога да се оваквим slabим артиљериским групама остављају сви они обимни и сложени задаци, које је дотле требало да извр-

шава већи број група, ако при томе није решено питање командовања и тактичке поделе артиљерије. Док ми сматрамо да прво треба извршити поделу артиљерије према тактичким и борбеним задацима појединих ешелона у борби, под условом да се при томе нађе што еластичнији облик командовања артиљеријом, дотле писац ту поделу донекле занемарује. (У појединим армијама подела целокупне артиљерије према тактичким задацима врши се на артиљерију за непосредно и артиљерију за посредно потпомагање пешадије, која се, у циљу лакшег командовања, даље дели на групе, односно подгрупе. Код Совјетске армије тактичка подела артиљерије огледа се у њеној подели на привремене артиљериске групе којима се додељују тактички задаци према улози и намени одређене јединице у борби). Погодним начином командовања артиљеријом може се решити питање најцелисходнијих односа између појединих делова артиљерије, с једне, и однос између појединих делова артиљерије и општевојног команданта, с друге стране. Ако би се том проблему прилазило са те тачке гледишта, ми сматрамо да би се брже и једноставније дошло до решења постављеног проблема.

По нашем мишљењу, са онаквим начином решавања проблема употребе артиљерије при одбрани на широком фронту, као што је у чланку изнето, уствари се није ништа добило, већ се само још више компликовао унутрашњи рад групе при извршењу ватрених задатака — при гађању. Према таквом решењу релативно слаба артиљериска група има да решава велики број задатака, који су по свом карактеру и по начину извршења веома разноврсни, тако да траже и нарочите методе управљања ватром. Ватра оваквих група мора да се расплињава и распарчава, а то се коси са основним принципима употребе артиљерије у борби.

Основни недостатак таквог начина груписања, као што је већ изнето, лежи баш у томе што није извршена подела артиљерије по задацима, нити је решено питање командовања артиљеријом у току борбе. Није случајно што се код нас често воде обимне и оправдане дискусије о најцелисходнијој употреби артиљерије, тј. о томе какво право има Ксп у односу на групу ПАГ у разним фазама напада и одбране. Природно је да се ово питање при разматрању употребе артиљерије на широком фронту само још више компликује и проширује, јер долази до још јачег изражаја такозвано „двовлашће“ над артиљеријом за непосредно потпомагање пешадије, тј. над групом ПАГ. Двовлашће које би постојало при командовању дивизијском артиљеријом, наиме ако би пуковском артиљериском групом (која по пишчевом мишљењу треба да извршава и задатаке ДАГ) командовао и командант стрељачке дивизије и командант стрељачког пука, било би веома опасно баш при одбрани на широком фронту, јер би се могло догодити да један или други у најкритичнијем моменту остану без помоћи артиљериске ватре. А треба имати у виду да су у таквим тренуцима захтеви општевојних команданата за свестрану помоћ артиљерије најразноврснији и најобимнији и да их због малобројности артиљерије није могуће све задовољити. Осим тога, пошто није извршена подела артиљерије по задацима, нити се због „двовлашћа“ могу разграничити права Ксд и Ксп у односу на артиљерију за све ситуације, природно је да ни артиљерија неће дати од себе све оно што се од ње очекује, чак ни у оним тренуцима када је њена помоћ најпотребнија.

Чак и у нормалним приликама, наши услови не дозвољавају да се образују артиљериске групе свих степена, а камо ли при одбрани на широком фронту. Зато треба тражити нове путеве за решење овог питања, тим пре што садањи начин груписања и употребе артиљерије у борби у оквиру сд има својих недостатака, као например:

а) није потпуно решено питање надлежности употребе артиљерије између Ксд и Ксп у разним видовима борбе;

б) није начелно решено питање употребе дивизијске артиљерије од момента када се иста препотчињава стрељачким пуковима;

в) у садањем груписању није довољно јасно обухваћена подела артиљерије према њеним задацима;

г) није још решено питање груписања артиљерије, када се располаже са мало артиљерије;

д) није рашишћено да ли је артгрупа тактички или технички појам, итд.

Иако није циљ овог чланка да се разматрају предњи недостаци и да се изнесу потребни предлози за решења ових важних питања, ипак можемо рећи да на садањем степену развитка наше артиљерије досадањи начин њеног груписања, нарочито за случај маневарског рата, не претставља једино и потпуно решење за њену слободну примену. Ако томе додамо још и изразу совјетску централизацију у планирању артватре, која је понегде имала одјека и у нашим артштабовима и која би, ако би се и даље примењивала, од наших командири батерија и команданата дивизиона стварала техничке аутомате место тактичке руководиоце и управљаче ватре, онда се значај овог питања само још повећава.

Пошто се горњи недостаци још рељефније истичу при употреби артиљерије на широком фронту, неминовно је потребно да се имају у виду при решавању одговарајућих задатака како би се могли што успешније отклонити.

Да би се правилно прилазило питању груписања артиљерије у одбрани на широком фронту, по нашем мишљењу, потребно је да се размотри и питање командовања артиљеријом, јер се на основу правилних закључака о командовању артиљеријом може доћи до њене правилне употребе.

Командовање артиљеријом у борби не може бити круто и произвољно, већ еластично и прилагођено борбеним приликама. На избор начина командовања утичу многобројне чињенице: вид и начин борбе и карактер операције, ширина борбеног фронта јединице, карактер земљишта, услови за одржавање везе и осматрачнице, спрема и способност команданата, итд.

Пошто се ове чињенице у рату често мењају, не може се прописати један сталан начин и поступак, који би био применљив у свим приликама, већ се ово питање мора решавати посебно за сваки случај. Исто тако, због промене изнетих чињеница у току извршења борбених акција, једном усвојен начин командовања не мора до краја да остане такав какав је био у почетку, већ ће се у току те исте акције морати да прилагођава стварној тактичкој ситуацији.

Према томе, и однос између артиљерије и њених појединих делова и однос ових према општевојним командантима и осталим родовима војске, које

артиљерија потпомаже у току борбе, могу бити различити и променљиви, пошто се ова питања и решавају организацијом командовања артиљеријом.

Као што је познато, командовање артиљеријом у оквиру дивизије може бити централизовано и децентрализовано.

Централизовано командовање примењује се увек када су фронтови уски и када су у складу са просечним дометом масе артиљерије која се налази у тој јединици. На тај начин може се изводити концентрација и маневровање ватром не само пред фронтом јединице коју артиљерија подржава у току борбе, већ постоје и могућности њеног учешћа у КВ и ван својих ватрених зона у допунским секторима. У противном случају, тј. када ширина фронта премашује домет артиљерије, или, уопште, када маса артиљерије не може успешно да учествује у КВ, централизовано командовање не би било од користи, тако да се у том случају примењује децентрализација командовања.

Ширина фронта одбране један је од веома важних услова за избор начина командовања, па самим тиме она утиче и на поделу артиљерије, према нашим садашњим схватањима.

Ако бисмо проанализирали остале чињенице и њихов утицај на командовање артиљеријом при одбрани на широком фронту, поред онога што смо до сада изложили, онда бисмо неминовно дошли до закључка да у случају који износи писац чланка, не може бити говора о централизованом командовању, и да је то, уствари, типичан пример децентрализације командовања артиљеријом. Пре свега, не можемо се сложити да стрељачки пук са својом пуковском артиљерском групом ради под повољним условима, ако се брани на отсеку ширине 10 км. Ако при томе имамо у виду стварно стање наше артиљерије, која свакако није многобројна, с обзиром на целину оперативне и тактичке ситуације у којима ће се изводити одбрана на широком фронту, онда се поставља питање, на каква масирања артиљерије „у потиљку“ аутор мисли и зашто је у тим условима потребна централизација командовања артиљеријом, када се већина проблема једноставније може решити ако се изврши децентрализација. Према томе, логично је да се при децентрализацији командовања артиљеријом не образују пуковске артиљерске групе, већ би било боље да командант дивизије прида део органске и придане артиљерије стрељачким пуковима и да један њен део задржи у својим рукама (ДАГ), са којим би могао, маневрујући путањама, испољавати свој непосредни утицај на ток борбе пред целим фронтом своје јединице или на тежишту одбране.

Уколико командант дивизије не би могао да парира непријатељско дејство маневром ватре ДАГ, он би, у том случају, морао вршити маневар покретом не само дивизиском артиљерском групом, већ ако потреба захтева и извлачењем делова артиљерије из састава артиљерских пукова (органске и придате) и упућивањем истих на угрожене правце.

Ми сматрамо да је маневар ватром и покретом артиљерије при одбрани на широком фронту, са правилним избором начина командовања артиљеријом, једна од најјачих гаранција за успешно артиљерско обезбеђење, на супрот строгој централизацији, па чак и на тежишту одбране дивизије, односно корпуса, које се, у крајњој линији, своди на један стрељачки пук у одбрани на фронту од 10 км. И у томе случају било би боље да се стрељач-

ким пуковима придаје део артиљерије (ако се може) него да се образују пуковске артиљериске групе. С обзиром на тешке услове осматрања и везе, као и релативну слабост пуковске артиљериске групе, тешко би се могла благовремено остварити њена ватра и у складу са борбеном ситуацијом, а тиме би се знатно спутавала иницијатива команданта сп и руковођење борбом. Ако би се у току динамике командант пука ослањао на ватру ПАГ, знатно би се кочила његова слобода маневра, без обзира на то да ли бранилац примењује маневарску одбрану или води борбу у окружењу.

Ако би се указала потреба да се на тежишту одбране стрељачког корпуса, које се по ширини поклапа са ширином фронта одбране једног стрељачког пука, ангажује и корпусна артиљерија, онда се поставља питање, да ли је потребно да се образује и КАГ? По теориским поставкама (не совјетским) корпусна артиљериска група образује се на оном правцу где се намерава употреба другог корпусног ешелона (корпусне резерве) у борби. Без обзира на нормалне задатке корпусне артиљериске групе на тежишту одбране корпуса, КАГ има да припреми, подржи и спроведе акцију свога ешелона (корпусне резерве). Корпусне резерве и корпусна артиљериска група, поред тенковске резерве, најјача су средства у рукама команданта стрељачког корпуса најјача су средства за извршење маневра у оквиру корпуса, пошто он са овим средствима стварно може утицати на ток боја и парирати нападачеве намере у току напада. Свака савремена одбрана, па самим тим и одбрана на широком фронту, треба да се карактерише великом дубином. Артиљериске групе, па међу њима и КАГ, претстављају једно од најјачих борбених елемената за стварање противтенковске дубине одбраненог појаса. Услед оваквог значаја и улоге КАГ у борби, команданта корпуса не би требало оставити без оваквог моћног борбеног средства. Према томе, треба тежити да се ова група увек образује када за то постоје повољни услови. Не би било целисходно ако би се КАГ образовао и онда када не би могао да изврши већи део својих нормалних задатака (због недовољне јачине и непогодног састава), већ се ови задаци морају делити са једном групом нижег степена (ДАГ). У оваквом случају не треба формирати посебну групу, већ би било боље да се стрељачкој дивизији на тежишту одбране корпуса прида део корпусне артиљерије, која улази у састав ДАГ, тако да ова група прими на себе и улогу и задатке КАГ.

Досада смо, углавном, размотрили утицај централизованог и децентрализованог начина командовања артиљеријом на груписање артиљерије при одбрани на широком фронту. По неким писцима требало би да постоји још један — трећи начин командовања артиљеријом у борби, тј. када је командовање артиљеријом потпуно подељено. Употреба овог начина командовања предвиђа се само у извесним случајевима, обично онда кад јединице оперишу на широким фронтovima, тако да су поједини делови снага толико удаљени један од другог или тако раздвојени, да је веза тешка, а узајамно потпомагање искључено. Овакав случај може се појавити код јединица на одвојеним правцима — у оквиру стрељачке дивизије или стрељачког корпуса. У том случају сва артиљерија стрељачке дивизије треба да буде подељена тако да сваки одвојени део добије своју артиљерију и да на непо-

средном расположењу општевојног команданта не остане ништа од артиљерије.

Оваква подела снага, која се може десити само у изузетном случају, у крајњој линији, може изазвати потребу да се изврши потпуно подељено командовање артиљеријом. У тим случајевима сваки издвојени део претставља целину за себе, па је и у извршењу задатка више-мање самосталан. Однос општевојног команданта (команданта дивизије) према свакоме одвојеном делу (на пример, стрељачком пуку), био би сличан односу који постоји у командовању команданта корпуса са дивизијама које се налазе у његовом саставу. Према томе и однос начелника артиљерије дивизије, према њеним појединим деловима био би сличан односу начелника артиљерије корпуса према дивизијској артиљерији. Организација командовања артиљеријом у овим одвојеним деловима, који у самој ствари претстављају самосталне одреде, била би аналогна командовању артиљеријом у стрељачкој дивизији (централизовано или децентрализовано), а на сличан начин извршила би се и подела артиљерије (груписање).

Ако су у одвојеном делу (стрељачком пуку) повољни услови за централизовано командовање, онда командант стрељачког пука може задржати сву артиљерију у својим рукама (сем ПТ оруђа) и планирати ватру у циљу стварања јединственог ватреног система пред целим одбранбеним отсеком пука. Ако за то нема повољних услова, онда командант стрељачког пука мора приступити децентрализацији командовања. У том случају део артиљерије треба придати стрељачким батаљонима, а један део да задржи под својом непосредном командом да би са њим маневришући ватром и покретом, могао испољавати свој утицај на ток борбе. Ни у једном, ни у другом случају, пуковску артиљериску групу, у ужем смислу речи, тј. како је ми данас схватамо, не треба образовати, иако она дефакто постоји под називом „подручна артиљерија“ (израз који се донекле одомаћио и ако није прикладан).

Наше гледиште о најцелисходнијем груписању артиљерије при одбрани на широком фронту повезали смо са начином командовања артиљеријом, зато што сматрамо да та два питања претстављају једну целину, те се на тај начин могу решити лакше и једноставније. Међутим, ово је само једно од могућих решења, а стварност би показала које је решење правилно и остварљиво у конкретној тактичкој ситуацији.
